

ŠVČ. KRISTAUS KŪNAS IR KRAUJAS – DEVINTINĖS.

ŠVENTĖS ISTORIJA



Švč. Kristaus Kūno ir Kraujo iškilmė yra pirmoji liturginių metų šventė, kuri švenčia ne išganymo istorijos įvykį, o apmąsto *sakramento dovaną*. Ji švenčiama ketvirtadienį arba sekmadienį po Švč. Trejybės iškilmės. Kristaus Kūno ir Kraujo šventė kanoniškai buvo įsteigta 1317 m. eucharistinio pakilimo metu. Šį pakilimą sąlygojo dvi priežastys: doktrininiai ginčai, kuriuos sukėlė dar Berangerio Tūriečio¹ erezija XI amžiuje ir naujas liaudies pamaldumas Eucharistijai. Kaip tik šiame kontekste šv. Julijona iš Montkornijono patyrė vizijas, kurios ir paskatino šventės įsteigimą.

Kristaus realus buvimas sakramente

Jei visą pirmąjį krikščionijos tūkstantmetį pamaldumas Eucharistijai buvo tapatus Mišių, Kristaus aukos atminimo, aukojimui, tai nuo XI a. dėmesys labiau ėmė telktis į *Eucharistijos tikrumą*. Šiam pokyčiui postūmį davė dideli doktrininiai ginčai. Kelios įtakingos eretikų grupės ėmė neigti Kristaus buvimą Eucharistijoje ir teigė, kad katalikų liturgija (tokia, kokia buvo tuo metu), negali šio buvimo įvykdyti². Kovodami prieš šias erezijas tuometiniai teologai intensyviai gilino Kristaus buvimo eucharistiniuose pavidaluose refleksiją.

¹ Berangeras Tūrietis (Béranger de Tours) buvo pirmasis ir pats žymiausias eretikas scholastinės teologijos laikotarpiu. Apkaltintas realaus Kristaus buvimo sakramente neigimu, jis teigė, kad Kristus sakramente yra, tačiau ne fiziniu būdu. Nuo to laiko Berangeras tapo šio neigimo sinonimas.

² Pierras de Bruysas (Pierre de Bruys) tvirtino, kad Kristus tikrai susitapatino su duona ir vynu tik per pirmąją vakarienę ir niekada vėliau. Vieni istorikai tvirtina, kad jis buvo sudegintas ant laužo 1131, kiti – kad 1140. Italijoje, Piacenza mieste, apie 1177–1185 Hughesas Speronis (Hughes Speroni) ir jo pasekėjai neigė bet kokią realų Kristaus buvimą sakramente, teigdami, kad Kristaus priėmimas tėra grynai dvasinis ir moralinis. Buvo ir kita eretikų srovė – *katarai*. Šie tvirtino, kad Kristus buvo grynai dvasinė būtybė, neturėjusi kūno, todėl Eucharistijoje negali būti sudabartintas jo Kūnas ir Kraujas. O Šventraščio vietos apie šio Kūno ir Kraujo priėmimą pateiktos perkeltine prasme. Jų nuomone, jei Kristus yra sudabartinamas ant visų Europos altorių per visus amžius, ar šio Kūno nebūtų pridauginta tiek, kad dabar turėtume visą šių „Kūnų“ kalną? Teologai tokius teiginius priėmė labai rimtai. Prasidėjo dominikonų vadovaujama inkvizicija, prieš katarus buvo surengtas Kryžiaus žygis, kuris juos visai sužlugdė.

Atrastos Aristotelio filosofijos sąvokos padėjo įrodyti, kaip šis buvimas įvyksta. Teologiniai debatai stiprėjo ir tapo vis labiau moksliniai, o pamokslininkai, siekdami atstumti erezijas, rinko stebuklingų Ostijų pasakojimus. Stebuklingos ostijos, nuo kurių pagydavo žmonės, tapdavo traukos ir piligrimų centrais. Teologai ir pamokslininkai skelbė žmonėms, kad Kristaus buvimas sakramente siekia įvesti juos į vis glaudesnę dvasinę ryšį su prisikėlusiu Kristumi.

Naujas pamaldumas Eucharistijai

Tokia tendencija buvo lydima naujo liaudies pamaldumo Eucharistijai. Tikintieji ėmė telkti dėmesį ypač į *Kristaus sudabartinimo Eucharistijoje momentą* ir kartu į *nuolatinį Kristaus buvimą Ostijoje*, kuri jau imta garbinti ir už Eucharistijos šventimo ribų. Tikinčiųjų sąmonėje taip pat ėmė formotis supratimas, kad tam tikros maldos ir veiksmai (ypač jei jie susiję su krikščioniško tikėjimo ir meilės darbais) gali atstoti konsekruoto pavidalo priėmimą. Iš čia atsirado taip vadinama „Dvasinė komunija“, kuri tikintiesiems jau tapo dažniausia sakramento priėmimo praktika. Gimė nauja pamaldumo srovė, telkianti žvilgsnį į Ostiją ir Taurę. Troškimas jas matyti XII a. pagimdė naują gestą: po konsekracijos žodžių šie du pavidalai jau iškeliami į viršų, kad būtų parodoma, jog duona ir vynas tikrai tapo Kristaus Kūnu ir Krauju.

Šventės ištakos

Kaip tik šiame kontekste kilo Švč. Kristaus Kūno ir Kraujo šventės įsteigimo iniciatyva. Nuo 1212 m. viena vienuolyno aplinkoje gyvenanti mergina – Julijona – pranašavo būsimą eucharistinės šventės įsteigimą. Šv. Julijona iš Montkornijono (Julienne du Mont-Cornillon) gimė 1192–1193 m. Belgijoje netoli Ljježo. Tapusi našlaite ji prisiglaudė viename ūkyje, kuris priklausė Montkornijono raupsuotųjų prieglaudai ir buvo patikėta sesers Sapiencijos, netoli esančios seserų bendruomenės narės, priežiūrai. Mergaitė išmoko skaityti, rašyti, melstis psalmėmis, skaitė šv. Bernardo Klerviečio *Giesmių giesmės* knygos komentarus ir šv. Augustino homilijas. Ji turėjo didelį pamaldumą Švč. Trejybei, Eucharistijai, Švč. Mergelei Marijai ir Apaštalams.

Mergina įstojo į Kornijono seserų augustiniečių konventą ir 1207 m. gavo vienuolinį abitą. Netrukus po vienuolinių įžadų ji patyrė viziją, kurios reikšmės nesuprato. Ji išvydo tarsi spinduliuojantį mėnulį, kurį juosė juodas kaspinas, dalijęs mėnulį pusiau. Manydama, kad tai tik pagunda ir klaidingas įsivaizdavimas, sesuo nekreipė dėmesio. Tačiau vizijos atsinaujino ir tapo

tokios dažnos, kad mergina pradėjo nerimauti. Pradžioje ji pasipasakojo savo vyresniajai, tačiau nei ši nei kitos seserys negalėjo atskleisti slėpinio prasmės. Pagaliau pats Dievas jai atskleidė, kad mėnulis reprezentavo kovojančią Bažnyčią, o juodas kaspinas reiškė, kad trūksta Švč. Sakramento šventės, kuri turėsianti būti įsteigta, idant pažadintų tikinčiųjų tikėjimą ir apvalytų jų nuodėmes, padarytas prieš šį sakramentą. Tuo pat metu, Dievas ją įpareigojo pranešti šią žinią Bažnyčios vyresnybei.

Šis apreiškimas įvyko apie 1210 m., tačiau Julijona jautėsi nepajėgi šį reikalą paviešinti ir atsidavė dieviškajai Apvaizdai. 1222 m. ji tapo konvento vyresniąja. Raginama malonės, 1230 m. (t. y. po dvidešimt metų trukusių dvejonų) ji ryžosi atskleisti apreiškimo turinį ir ėmė siekti šios šventės įsteigimo Bažnyčioje. Pradžioje ji prakalbo šv. Martyno bažnyčios kanauninkui Jonui Lozaniečiui, kuris vizijų turinį perteikė žinomiems Ljiežo teologams. Šių nuomone, niekas neprieštaravo tokios šventės įsteigimui. Tuomet Julijona paprašė vieno kunigo sukurti liturginius tekstus Švč. Sakramento šventei.

Šventės įsteigimas

Dar reikėjo kanoninio šios šventės įsteigimo. Kad išgautų dangiškųjų malonių ir šventųjų užtarimą, Julijona atliko tris piligrimines keliones. Ji karštai meldėsi piligrimystės vietose gerbiamus šventuosius. Tačiau nuo 1233 m. ją užsipuolė vietinio vienuolyno prioras Rogeris. Julijonos sukritikuotas, jis pajuto jai neapykantą, apšmeižė ją miestiečiams, o šie įniršę užėmė ir nusiaubė seserų vienuolyną. Julijona pabėgo ir prisiglaudė pas kanauninką Joną Lozaniečių. Jos tremtis truko tik tris mėnesius. Vyskupas Robertas Julijonos šmeižiką nuteisė, atstatydino iš pareigų ir uždarė į ligoninę.

Vis gi, vyskupas neskubėjo pritari Julijonos iniciatyvai, nes šis sakramentas jau buvo švenčiamas Didįjį ketvirtadienį, be to, Šv. Mišių auka aukojama Bažnyčioje kasdien. Tačiau apie 1245 m. vyskupas patyrė Apvaizdos paraginimą ir nutarė šią šventę įsteigti. Surašytas mandatas buvo paskelbtas vietiniame vyskupų sinode 1246 metais. Buvo patvirtinti ir išplatinti jau surašyti liturginiai šventės tekstai, o pati šventė nustatyta ketvirtadienį po Sekminių oktavos. Vyskupas Robertas mirė 1246 m. rugsėjo 26 d., nespėjęs paskelbti šios šventės įsteigimo visuotiniame vyskupų sinode, todėl dar penkis metus dėl įvairių priežasčių ši šventė nebuvo švenčiama. Tik 1251 m. į Ljiežą atvykęs Šventojo Sosto legatas Hugonas, buvęs vietinio dominikonų konvento prioras, atsižvelgė į tikinčiųjų prašymus ir ketvirtadienį po Sekminių oktavos aukojo iškilmingas pontifikalines Mišias Švč. Sakramento garbei. 1252 m. gruodžio 29 d. jis įsteigė šią šventę kaip privalomą visai jo pasiuntinybės teritorijai.

Vėliau buvo suteiktas dar aukštesnio lygmens pritarimas. Archidiakonas Jonas iš Troyeso, palikęs Ljježo miestą apie 1250 m, 1261 m. rugpjūčio 29 d. buvo išrinktas popiežiumi ir pasivadino Urbonu IV (Julijona mirė 1258 m. balandžio 4 d.) Kai tik ši žinia pasiekė Ljježo miestą, dauguma tikinčiųjų per tuometinį vietos vyskupą prašė, kad popiežius išplėstų šventę visoje Bažnyčioje. Popiežius į prašymą atsižvelgė, šv. Tomui Akviniečiui pavedė sukurti Švč. Sakramento liturginius tekstus ir pats popiežius savo rezidencijos bažnyčioje šventė šią šventę 1264 metais. Tais pačiais metais rugpjūčio 11 d. jis išleido bulę *Transiturus*, kuria šią šventę nurodė švęsti visoje Bažnyčioje ketvirtadienį po Švč. Trejybės sekmadienio. Popiežius bulėje naują šventę pagrindė tokiais žodžiais:

Nors šis sakramentas švenčiamas kasdien iškilmingomis Mišių apeigomis, vis dėlto mes tikime, jog naudinga ir verta, kad bent kartą per metus būtų iškilmingiau švenčiama jo šventė, idant būtų suglumintas ir pažabotas eretikų priešiškus. Didįjį ketvirtadienį, dieną, kurią Jėzus šį sakramentą įsteigė, visuotinė Bažnyčia, užsiėmusi tikinčiųjų išpažintimis, krizmos konsekravimu, kojų plovimu ir daugeliu kitų apeigų, negali pilnai atsidėti šio didžio sakramento šventimui. Tad reikia, kad iškilusis Viešpaties Jėzaus Kristaus, kuris yra visų šventųjų garbė ir vainikas, Kūno ir Kraujo sakramentas, turėtų atskirą iškilnę, idant pamaldžiai būtų papildoma tai, ko, galbūt, buvo stokota kitais Mišių šventimo momentais.

Šventimo data buvo pasirinkta neatsitiktinai. Tai ketvirtadienis, Eucharistijos įsteigimo diena ir tai pirmasis ketvirtadienis po Sekminių oktavos (šiandien ši oktava panaikinta). Šiai šventei sukurtas Romos liturgijos oficiumas paaiškina, kodėl buvo pasirinkta ši diena.

„Popiežius Urbonas IV nusprendė, – sakoma oficiumo įvade, – kad visi tikintieji švęstų Eucharistijos įsteigimo minėjimą ketvirtadienį po Sekminių oktavos, idant mes, kurie naudojames šiuo sakramentu mūsų išganymui per visus metus, specialiai minėtume jo įsteigimą būtent šiuo laiku, kai Šventoji Dvasia paragino mokinių širdis giliau skverbtis į šio sakramento slėpinį“³.

Tačiau šis sprendimas nedavė greitų rezultatų, nes pop. Urbonas IV mirė tuoj pat po bulės paskelbimo, o jo paveldėtojai jai buvo abejingi. Pontifikalinis dokumentas *Transiturus* įgijo galutinį kanoninį patvirtinimą tik valdant pop. Klemensui V (1305–1314) ir pop. Jonui XXII (1316–1334). Pirmasis šią bulę įrašė į teisinį *Corpus iuris* rinkinį, o antrasis šį rinkinį publikavo.

³ Plg. LAMBOT, C., L'Office de la Fête-Dieu. Aperçus sur ses origines, dans Revue bénédictine, t. LIV, 1942, p. 77.

Procesija

Apie Devintinių procesiją nekalba nei vysk. Roberto iš Troyeso laiškas *Inter alia mira*, nei popiežiaus bulė *Transiturus*. Tačiau procesijas imta organizuoti netrukus po pirmųjų iškilnių šventimo. Pirmiausia procesijos pasirodė Vokietijoje (1265 m.), po to Prancūzijoje (1320 m.), Anglijoje (1325 m.), Milane (1336 m.) ir Romoje (1350 m.).

XIII–XIV a. devintinių procesijos atsiliepė į tikinčiųjų troškimą matyti Ostiją. Šios procesijos tapo panašios į relikvijų procesijas. Kad Švč. Sakramentas būtų matomas, panaudotos monstrancijos, tarnavusios relikvijų išstatymui. Šie relikvijoriai labai tiko, nes žmonės galėjo matyti Ostiją iš toli per stiklo ar kristalo apsaugą.

Vėliau viešas Švč. Sakramento nešimas procesijoje įgavo kitą pobūdį, kiek nutolusį nuo pirminės minties. Kartais buvo pabrėžiama Kristaus karališkumas, kurį tauta viešai turi aukštinti, nesuvokiant, kad šitaip devintinių procesija jau tampa panaši į Verbų sekmadienio procesiją. Po Reformacijos ši procesija jau reiškė jėgą ir pergalę prieš erezijas (nors šis aspektas nėra visiškai svetimas Tridento Susirinkimo mokymui).

Svarbu, kad procesija vyktų kaip Šv. Mišių tęsinys. Jei anksčiau kai kur procesija vykdavo prieš Mišias, tai šiandien privaloma ją organizuoti po Eucharistijos šventimo. Be to, procesijoje nešama Ostija turi būti konsekruota tos dienos Mišiose. Pirmiausia kunigas aukoja šventąją auką, kurios metu jis konsekruoja dvi ostijas. Komuniją jis priima iš vienos, o kitą įdeda į monstranciją, kurią neš procesijos metu. Šitaip antroji ostija aiškiai susieta su eucharistine auka, idant nebūtų atskiriama realus Kristaus buvimas nuo jį suteikusios Mišių aukos. Procesijoje nešama Ostija yra Kristaus Kūnas, kurį pats Viešpats duoda Bažnyčiai kaip maistą, idant ją susietų su savo kryžiaus auka.

Br. Lukas Skroblas OSB

